

Tv-recensie

JEAN-PIERRE GEELLEN

Zwart

Je moet nu wel een keuze maken, aan welke kant je staat. Of je goed of fout bent in de oorlog', zei de vader van Sunny Bergman in zijn dochters' film *Zwart als roet*, maandag uitgezonden door de VPRO.

Hij was 'om': op haar vierde had hij zijn dochter verklapt dat Sinterklaas niet bestond. Pakjesavond was 'een groot kapitalistisch feest om het consumentisme te bevorderen.' Toen zijn dochter decennia later ten strijde trok in de zwartepietendiscussie, vond hij de kleur van Piet aanvankelijk geen kwestie. Nu stond hij te demonstreren tegen racisme, 'goed' in de oorlog die ouders voeren om een kinderfeest.

Hoe wrang de ironie ook, die oorlog moet de documentairemaakster goed zijn uitgekomen. Vorige week haar film op het IDFA, nu al op tv, in het heetst van de strijd om 5 december. Binnen een uur *rending topic* op Twitter, dan heb je in elk geval iets losgemaakt. In dit geval zou dat wel eens een groeiend besef kunnen zijn van een ongemakkelijke waarheid.

Zwart als roet ging maar deels over de zwartepietendiscussie en dat was zowel de kracht als de zwakte van de film, die balanceerde tussen documentaire en een persoonlijk pamflet waarin tegengeluid nauwelijks werd gezocht. Ook zonder de gecompliceerde en netelige kwestie van Zwarte Piet was een goede documentaire over alledaags racisme te maken, maar die zou vermoedelijk veel minder aandacht genereren.

De zwartepietendiscussie vervulde in zekere zin een veelkantig betoog over alledaags racisme.

Natuurlijk is het vreselijk dat gekleurde mensen worden uitgescholden voor 'Zwarte Piet'. Maar het is een illusie te denken dat dergelijk racisme verdwijnt met het afschaffen van de figuur. Dat komt trouwens heus goed: zelfs Bergmans buurman, 'professioneel' Sinteracteur, was het erover eens dat Piet moest veranderen als anderen daar last van hebben.

Daarom was het ook niet erg effectief om in Londen burgers te confronteren met Sint en twee Zwarte Pieten. De reacties waren furieus, op het agressieve af. Toevallige passant en comedian Russel Brand noemde het een 'colonial hangover', meteen maar tot ondertitel van de film verheven. Maar het onderdeel illustreerde hooguit een verschil in cultuur en geschiedenis. Dat de

Britten Piet niet kennen en afkeuren, maakt Engeland nog niet tot een beschaafder, racismevrij land, om over de VS (waar net als in Engeland 'blackfacing' al jaren onacceptabel is) maar te zwijgen.

Niettemin opende *Zwart als roet* ogen. Onbewust racisme (of in elk geval perceptie) zit in iedereen. Het 'Harvard-experiment' met plaatjes en associaties maakte zelfs van strijder Quinsy Gario een man met 'lichte voorkeur voor witte mensen'.

Lachwekkend was het om VPRO-baas Lennart van der Meulen wegzuivend te horen klagen dat hij als D66'er in zijn tienerjaren ook wel eens was buitengesloten door zijn linkse vrienden.

Sterk en onthutsend was het experiment met jonge mannen die in een park het slot van een fiets los zaagden. De blanke kon (in elk geval in de montage) zijn gang gaan, hij werd zelfs geholpen door passanten. De donkere kreeg voortdurend commentaar, totdat zelfs de politie erbij kwam.

Het sluit aan op de realiteit die gekleurden soms ervaren: ze worden nageroepen met 'kankermarkkaan' of 'zulu-lip'. De getinte vriend van Bergman had zijn oude BMW weggedaan nadat hij in een half jaar tijd 32 maal aan de kant van de weg was gezet. Pijnlijke en stuitende feiten. Goed dat die zwarte kant werd getoond.

Dat de Britten Piet niet kennen, maakt Engeland niet tot een beschaafder, racismevrij land

